

Handläggare
Ulrika Kvartoft Kruså
Telefon: 08-508 28 935**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2020-04-21 p. 17

Detaljplan för Östra Hagastaden, Norrtull, Vasastaden 1:100 m.fl.

Remiss från stadsbyggnadskontoret, S-Dp 2016-17865

Förvaltningens förslag till beslut

Tillstyrka planförslaget under förutsättning att följande klargörs innan granskning:

1. Utformningen av kvarter 10 och 12 studeras vidare för att presentera bättre lösningar ur bullersynpunkt.
2. En viktig utgångspunkt i det fortsatta planarbetet blir att på grund av höga luftföroreningshalter utforma trottoarerna utefter Sveavägen, och särskilt trottoaren på den södra sidan, så att de inte inbjuder till längre tids vistelse.
3. Plankartan kompletteras med en planbestämmelse om att Uppsalavägens västra gaturum inte planeras för gång och cykel så länge miljökvalitetsnormen för luft överskrids.
4. Det sker vidare utredning av markföroreningar med särskild fokus på redan uppmärksammas föroreningssituation såsom metaller, PCB, PAH:er och flyktiga föroreningar.
5. Det redovisas anpassningar/åtgärder som krävs avseende objekt med höga naturvärden samt arter som är rödlistade och/eller upptagna i artskyddsförordningen.
6. Det säkerställs att 0,4 µT från Värtabanan inte överskrids vid skolan, skolgården, förskolan samt förskolegården.

Avgränsningen av miljökonsekvensbeskrivningen är enligt miljöförvaltningen väl avvägd.

Sammanfattning

Planförslaget avser etapp 2 i stadsutvecklingsområdet Hagastaden vid Norrtull. Planförslaget innebär att nya bostäder, studentbostäder, äldreboende, kontor, hotell, centrumändamål, idrott, skola och förskola samt parker och torg tillskapas i området. Miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN) har fått ärendet på remiss från stadsbyggnadsnämnden och svar ska lämnas senast den 5 maj 2020.

MHN behandlade Förslag till program för östra delen av Hagastaden (Norrtull) 2015-11-17. MHN tillstyrkte programförslaget under förutsättning att gatubredder och hushöjder anpassas så att miljökvalitetsnormerna för PM10 och NO₂ inte överskrids i kommande detaljplaner, att trafikbullerfrågorna studeras vidare i det fortsatta planarbetet så att riktvärdena i förordningen om trafikbuller vid bostadsbyggnader klaras, samt att programområdets bidrag av fosfor till Brunnsviken ska vara hållbart och inte försvåra möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormer.

Miljöförvaltningen anser att luft- och dagvattenfrågorna presenteras tillfredställande i detaljplanen, men har några kompletterande synpunkter. Förvaltningen anser däremot inte att förslaget har blivit tillfredställande ur trafikbullersynpunkt avseende kvarter 10 och 12. Utformningen av dessa kvarter bör studeras vidare för att presentera bättre lösningar ur bullersynpunkt, där trafikbullerförordningen kan innehållas utan en så stor andel avsteg som presenteras i samrådsförslaget.

Utöver detta anser förvaltningen att det finns många fördelar ur miljö- och hälsosynpunkt med att genomföra detaljplanen. Planförslaget möjliggör exempelvis en utveckling av naturvärdena i området och att de ekologiska spridningsmöjligheterna förbättras till närliggande grönområden. Rekreationsytor skapas inom området som även kan nyttjas av boende och verksamma i övriga delar av Hagastaden, där det finns stor brist på rekreationsytor. Planförslaget innebär också att marken renas från föroreningar med historiskt ursprung.

Bakgrund

Miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN) har från stadsbyggnadsnämnden fått rubricerat förslag till detaljplan för synpunkter senast den 5 maj 2020.

Planförslaget innebär att nya bostäder, studentbostäder, äldreboende, kontor, hotell, centrumändamål, idrott, skola och förskola samt parker och torg tillskapas i området runt Norrtull inom ramen för den fortsatta utvecklingen av stadsutvecklingsområdet Hagastaden.

Planillustration. Streckad linje anger gräns för Nationalstadsparken.

Detaljplanen för Östra Hagastaden har som huvudsyfte att skapa en tät, levande stadsmiljö kring Norrtull samt en värdig entré till Stockholm norrifrån och ett omhändertaget möte med Nationalstadsparken. Detaljplanen medför en betydande bearbetning av det trafiksystem som idag dominerar Norrtull där Uppsalavägen flyttas och Sveavägen/Norra Stationsgatan byggs om för att uppnå en effektivare och mer stadsmässig gatustruktur som inordnas i en tät stadsbebyggelse.

Centralt i planområdet föreslås en större platsbildning kring de gamla tullhusen, Tullhusplatsen, som blir en mötesplats i stadsdelen och en entréplats till Stockholm norrifrån med historisk förankring.

Förvaltningens synpunkter och förslag

MHN behandlade Förslag till program för östra delen av Hagastaden (Norrtull) 2015-11-17. MHN tillstyrkte programförslaget under förutsättning att:

- Gatubredder och hushöjder anpassas så att miljö kvalitetsnormerna för PM10 och NO2 inte överskrids i kommande detaljplaner.

- Trafikbullerfrågorna studeras vidare i det fortsatta planarbetet så att riktvärdena i förordningen om trafikbuller vid bostadsbyggnader klaras.
- Programområdets bidrag av fosfor till Brunnsviken ska vara hållbart och inte försvåra möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormer.

Miljöförvaltningen anser att luft- och dagvattenfrågorna presenteras tillfredställande i detaljplanen, men vill dock komplettera med några synpunkter. Förvaltningen anser däremot inte att förslaget har blivit tillfredställande ur trafikbullersynpunkt avseende kvarter 10 och 12, vilket utvecklas inom bulleravsnittet nedan.

Utöver detta anser förvaltningen att det finns många fördelar ur miljö- och hälsosynpunkt med att genomföra detaljplanen. Planförslaget möjliggör exempelvis en utveckling av naturvärdena i området och att de ekologiska spridningsmöjligheterna förbättras till närliggande grönområden. Rekreationsytor skapas inom området som även kan nyttjas av boende och verksamma i övriga delar av Hagastaden, där det finns stor brist på rekreationsytor. Planförslaget innebär också att marken renas från föroreningar med historiskt ursprung.

Buller

Miljöförvaltningen lyfte redan i programskedet problematiken med höga trafikbullernivåer inom planområdet. Miljöförvaltningen har involverats sent i planprocessen. Det var först strax innan samrådet som förvaltningen fick kännedom om det höga punkthus som planeras i ett bullerutsatt läge inom planområdet.

Miljöförvaltningen upplever att det blir allt vanligare att punkthus planeras i miljöer som är starkt påverkade av omgivningsbuller. Ofta handlar det om höga punkthus placerade som landmärken i stadsstrukturen utan att beakta bullerproblematiken. En sådan byggnadsutformning är direkt olämplig i sådana miljöer eftersom det är mycket svårt att anpassa bostäderna till bullerexponeringen och att uppfylla gällande riktvärden.

Bullerfrågan kommer in i ett sent skede och för att uppfylla gällande riktvärden tillförs olika tekniska lösningar, vilka utgör avsteg från trafikbullerförordningen. Det är en allvarlig utveckling eftersom trafikbullerförordningen i sig är så pass tillåtande vad gäller bullerexponering. Kombinationen av att riktvärdena idag är betydligt högre än tidigare och tekniska lösningar där man enligt förvaltningens uppfattning inte ens uppfyller kraven i

trafikbullerförordningen, leder till dåliga boendemiljöer som kan påverka hälsan negativt.

I de mest bullerutsatta miljöerna behöver bullerfrågorna vara med från början och byggnader kan behöva anpassas efter detta. Det gäller både ljudnivå invid fasad och på vistelseytor utomhus.

Vid utformningen av kvarter 13 med skola, förskola, äldreboende samt studentlägenheter anser miljöförvaltningen att det framgår att bullerproblematiken varit en förutsättning vid utformningen av kvarteret. Detta har möjliggjort bra utformning ur bullersynpunkt, med trafikbullernivåer som uppfyller riktvärdena i trafikbullerförordningen och en ljudmiljö som är bra efter de förutsättningar som finns på platsen.

Vid utformningen av bostadskvarteren 10 samt 12 anser miljöförvaltningen inte att trafikbullerfrågan har varit en förutsättning som har beaktats tillräckligt. I det fortsatta planarbetet bör utformningen av husen och lägenheterna studeras vidare för att presentera bättre lösningar ur bullersynpunkt, där trafikbullerförordningen kan innehållas utan en så stor andel avsteg som presenteras i samrådsförslaget.

Luft

Den förtätning som planförslaget möjliggör medför att människor som vistas i planområdet kan få en ökad exponering av luftföroreningar i vissa gaturum i jämförelse med ett nollalternativ. Detta gäller både Uppsalavägen och Sveavägen. Längs med Uppsalavägen finns idag inte bebyggelse. Planförslaget innebär att ett enkelsidigt gaturum bildas längs dess södra del medan ett dubbelsidigt gaturum bildas längre norrut. Sveavägen har i dagsläget endast bebyggelse längs södra sidan. Planerad bebyggelse på den norra sidan innebär att ventilation och utvädring av vägtrafikens utsläpp försämrats.

Inom de ytor där människor i huvudsak kommer att vistas blir luftkvaliteten bra. Utöver överskridanden av miljökvalitetsnormen på vägbanan, där människor inte vistas, visar beräkningar att det endast kommer att ske överskridanden av miljökvalitetsnormen för kvävedioxid på en mycket begränsad yta på trottoaren. Med en renare fordonsflotta beräknas luften inom området att bli bättre i framtiden. Med detta som bakgrund anser miljöförvaltningen att planförslaget är möjligt att genomföra ur luftföroreningssynpunkt.

Uppsalavägen

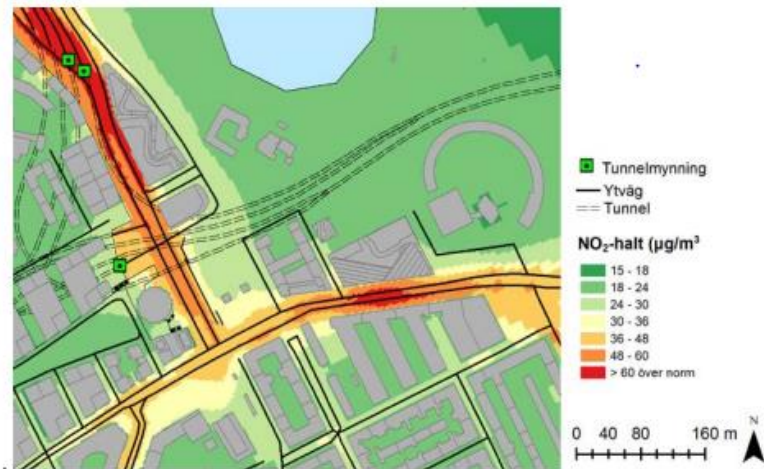
Miljökvalitetsnormerna för PM10 och kvävedioxid klaras på Uppsalavägens västra sida men inte på den östra. På den östra sidan planeras det inte för att människor ska vistas. Vägen får ett grönt gaturum utan planerade ytor för gång och cykel norr om Värtabanan, då trafikmiljön inom överskådlig framtid inte bedöms lämplig för gång- och cykeltrafik. Vägen får dock en gatusektion som kan utvecklas till en boulevard med gångbanor om miljön förbättras i framtiden. Enligt miljöförvaltningen bör plankartan kompletteras med en planbestämmelse som förtydligar att gaturummet inte ska planeras för gång och cykel så länge miljökvalitetsnormen för luft överskrids.

Sveavägen

Miljökvalitetsnormen för PM10 klaras intill bebyggelsen på Sveavägens båda sidor. Intill södra sidans bebyggelse ligger de beräknade halterna som högst strax under $45 \mu\text{g}/\text{m}^3$, att jämföra med miljökvalitetsnormen $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Halterna vid norra sidans bebyggelse ligger strax över $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$. De beräknade halterna av PM10 överskrider miljökvalitetsnormen på delar av vägbanan.

Miljökvalitetsnormen för kvävedioxid klaras intill bebyggelsen på Sveavägens båda sidor. Intill södra sidans bebyggelse ligger de beräknade halterna som högst strax under $60 \mu\text{g}/\text{m}^3$, medan halterna vid norra sidans bebyggelse ligger ett par mikrogram under $60 \mu\text{g}/\text{m}^3$. På delar av vägbanan överskrider miljökvalitetsnormen.

Luftutredningen visar att miljökvalitetsnormen för kvävedioxid överskrider utefter en kort sträcka på den yttre delen av den södra trottoaren på Sveavägen. För att undvika hög exponering av luftföroreningar för människor i området är det väsentligt att i det fortsatta planarbetet utforma trottoarerna utefter Sveavägen, och särskilt trottoaren på den södra sidan, så att de inte inbjuder till stadigvarande vistelse i form av exempelvis uteserveringar. Det blir också viktigt att ”strömmarna” av barn, elever och idrottsutövare leds utefter stråk med bra luftkvalitet så att Sveavägen och att Uppsalavägen undviks i så stor omfattning som möjligt.

Figur 11. Beräknad dygnsmedelhalt av kvävedioxid, NO_2 under det 8:e värsta dygnet för utbyggnadsalternativet år 2025.

Fordonens utsläpp av avgaspartiklar och kvävedioxider kommer att minska i framtiden beroende på kommande skärpta avgaskrav som beslutats inom EU. När luftkvaliteten har blivit bättre i framtiden, kommer det finnas möjlighet att utforma Sveavägen och Uppsalavägen för stadigvarande vistelse. När i tiden detta är möjligt går inte att säga idag.

Luftkvaliteten på de ytor där människor i huvudsak kommer att vistas som skol- och förskolegårdar, bostadsgårdar, parkmiljöer samt på övriga vistelsezoner är betydligt bättre än vad den är ute efter vägarna. På skol- och förskolegårdarna är PM_{10} halterna så pass låga som $20\text{--}25\ \mu\text{g}/\text{m}^3$ och kvävedioxidhalterna så pass låga som $18\text{--}24\ \mu\text{g}/\text{m}^3$.

I planbeskrivningen beskrivs endast föroreningssituationen för PM_{10} , detta måste kompletteras med situationen för kvävedioxid.

Förorenade områden

Förvaltningen anser att markföroreningsfrågan är otydligt redovisad i planbeskrivningen. Planen måste visa att det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att sanera marken, så att den blir lämplig för föreslagen användning ur hälsosynpunkt. Risker för flyktiga föroreningar bör exempelvis tydligare framgå. Detta då både höga halter av trikloreten (TCE) och tetrakloreten (PCE) har uppmätts i en punkt högt över den högsta nivån enligt SGU:s bedömningsgrunder för grundvatten. I ytterligare två punkter har de uppmätts till nivåer som ligger näst högst enligt bedömningsgrunderna. Det har även påträffats PAH i förhöjda halter spritt över området och kvicksilver över riktvärdet för MKM, vilka båda kan uppträda i flyktig form.

I utredningen hänvisas till miljöförvaltningens faktablad från 2007 om asfalt. Sedan år 2007 har ändringar gjorts i regelverket för klassificering av asfalt, vilket behöver beaktas. Det har blivit tydligare hur avfallsklassificering ska genomföras och hur de farliga egenskaperna ska utvärderas. EU Kommissionen har också tagit fram en teknisk vägledning för avfallsklassificering. I denna används bens(a)pyren som en indikatorsubstans för PAH:er och om halten bens(a)pyren överstiger 50 mg/kg (50ppm) så bör avfallet klassificeras som farligt avfall.

Förvaltningen instämmer i det som står i markutredningen om att det bör ske vidare utredning av åtgärdsbehovet inklusive hantering av eventuella schaktmassor i det fortsatta planarbetet. Fokus bör vara på redan uppmärksammas föroreningsituation såsom metaller, PCB, PAH:er och flyktiga föroreningar. Det fortsatta arbetet bör ske i nära kontakt med miljöförvaltningen i egenskap av tillsynsmyndighet. Förvaltningen vill dessutom förtydliga att det inte finns miljökvalitetsnormer för förorenad mark, vilket står i planhandlingarna.

Vatten

Miljöförvaltningen håller med om resonemanget i planbeskrivningen om att planförslaget inte försämrar för möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormerna i Brunnsviken, med hänsyn till de åtgärder som planeras och redan genomförts samt det förslag till åtgärdsprogram för Brunnsviken (LÅP), som tagits fram och börjat genomföras. Sammantaget bedöms planförslaget öka möjligheterna att nå de övergripande målen om renare vatten i Brunnsviken.

Miljöförvaltningen efterfrågar ett tydligare resonemang om vilka ämnen som klaras/inte klaras med särskild fokus på problemämnena, de ämnen som överskrids idag, exempelvis löst koppar och löst zink. Dupliceringen innebär en viss ökning av utsläpp. Den fällning av fosfor i Brunnsviken som har skett under 2019 kan ses som en kompensation för fosfor, men inte för andra ämnen.

Då det finns osäkerheter vid bedömningen av den ekologiska statusen för Brunnsviken i VISS bör man använda sig av stadens egen statusbedömning (LÅP Brunnsviken) vilken utgår från en större mängd data, och därmed är mer tillförlitlig än VISS (vatteninformations system Sverige). Den ekologiska statusen bedöms i denna klassning som dålig, vilket innebär en klass sämre än vad VISS anger.

God kemisk status ska inte uppnås först år 2021, utan ska redan vara uppnådd, med undantag i form av mindre stränga krav för ett antal ämnen.

Natur

De naturmiljöer som är av betydelse inom planområdet är enligt planhandlingarna de skyddsvärda träden vid tullhusen och allén utmed Sveavägen. Ingen befintlig naturmark inom området tas genom planförslaget i anspråk för bebyggelse. Planområdets funktion som spridningsväg är idag svag eftersom det främst består av hårdgjorda ytor samt vägar. Trots detta finns det inom och i anslutning till planområdet ett antal objekt med höga naturvärden bl.a. gamla och grovstammiga ädellövträd, samt några arter knutna till områdets ruderatmarker som är rödlistade och/eller upptagna i artskyddsförordningen.

Miljöförvaltningen är positiv till att planområdet kommer att förstärkas med grönstruktur i form av mindre parker, trädplanterade gator och torg samt gröna gårdar. Gatuträden och grönytorna kommer dessutom placeras ut strategiskt så att de möjliggör ekologiska spridningsvägar mot Norrmalms parker samt mot Karlberg. De gröna inslagen ska dessutom fungera som stöd åt de mer värdefulla grönytorna utanför planområdet som Bellevuparken och Hagaparken. Valet av arter har gjorts i syfte att stärka sambandet med Nationalstadsparken. Arterna ska också gynna pollinerande insekter och skapa en grönstruktur som klarar klimatförändringar.

Miljöförvaltningen är positiv till de kompensationsåtgärder som föreslås i form av mulmholkar och att återskapa den sandnaturtyp som sedan tidigare funnits på Stockholmsåsen.

Miljöförvaltningen är positiv till hur grönfrågorna beaktas i planförslaget. Det finns dock en otydlighet om hur det fortsatta arbetet ska ske avseende objekt med höga naturvärden samt arter som är rödlistade och/eller upptagna i artskyddsförordningen. Miljöförvaltningen förutsätts bli involverad i det fortsatta arbetet med vilka anpassningar och åtgärder som krävs inom planområdet för dessa objekt och arter.

Rekreation

Inom planområdet skapas goda möjligheter till gröna promenadstråk och vistelseytor. Tillgången på gröna vistelseytor och parkytor beräknas bli ca 20 m²/invånare. Det kan jämföras med Norrmalms parkytetillgång på ca 5 m²/invånare eller Kungsholmen

och Södermalm vars parkytetillgång är ca 10 m²/invånare. Tillgången till dessa ytor är enligt förvaltningen positiv och dessutom nödvändig då Hagastadens etapp 1 har stor brist på grönytor, vilket till viss del kan uppvägas av större tillgång i denna etapp av Hagastaden.

Skol- och förskolegårdarna kommer att bli små i området, 4 m² friyta per barn på skolgården och 11 m² friyta per barn på förskolegården. Detta kan jämföras med rekommendationerna i Boverket skrift "Gör plats för barn och unga" på 30 m² friyta per barn på skolgård och 40 m² friyta per barn på förskolegård. Miljöförvaltningen är medveten om att det är svårt att få fram dessa ytor i en innerstadsmiljö i Stockholm. På platsen är det dessutom stor konkurrens om mark för skola, idrott, parkmark m.m. Det är enligt förvaltningen positivt att det finns tillgång till större grönområden i närheten av planområdet som kommer kunna nyttjas av skol- och förskoleverksamheterna. En stor egen gård är dock alltid att föredra. Miljöförvaltningen ser ett stort problem med att barn och unga inte rör sig tillräckligt idag, vilket påverkar deras hälsa. Förvaltningen anser generellt att denna fråga bör få ta större plats i stadens stadsutveckling.

Elektromagnetiska fält

Enligt MKB:n gör den begränsade tågtrafiken på Värtabanan och avstånden till bostäderna att årsmedelvärdena för elektromagnetiska fält inte överskrids vid bostadsbebyggelsen. Enligt miljöförvaltningen måste man också försäkra sig om att 0,4 µT inte överskrids vid skolan, skolgården, förskolan samt förskolegården.

Övrigt

Det bör förtydligas att befintlig planbestämmelse avseende tekniska installationer på taken även innefattar installationer av solenergi.

Under beskrivningen om befintliga underjordiska anläggningar bör även dagvattenmagasinet beskrivas.

SLUT

Bilagor

Detaljplane förslag för Östra Hagastaden finns att hämta via följande länk: <https://etjanster.stockholm.se/Byggochplantjansten/pagaende-planarbete/planarende/2016-17865>